

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง "ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย" มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาลักษณะโครงสร้าง และความหมายคำเรียกชื่อหมู่บ้าน ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย 2) เพื่อศึกษาที่มาหรือเหตุผลในการตั้งชื่อหมู่บ้าน และ 3) เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่สะท้อนออกมาจากชื่อหมู่บ้าน ในอำเภอเชียงแสน ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาได้จากข้อมูลเอกสารของหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น และข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาจำนวน 70 หมู่บ้านในอำเภอเชียงแสน ซึ่งประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ และชาวบ้านในหมู่บ้าน โดยได้เก็บรวบรวมข้อมูลประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ความหมายของชื่อหมู่บ้าน และลักษณะทางภูมิศาสตร์ของบริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน และทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ในเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์

ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างของชื่อหมู่บ้าน (ที่วิเคราะห์ประกอบกับที่มาของชื่อ) อาจเป็นคำ ๆ เดียว จนถึง 4 คำ โดยส่วนใหญ่จำนวน 56 ชื่อ ประกอบด้วยคำ 2 คำ มีชื่อที่เป็นคำเดียวจำนวน 9 ชื่อ และชื่อที่ประกอบด้วยคำ 3 และ 4 คำมีจำนวน 4 และ 1 ชื่อ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาความหมายของคำที่นำมาประกอบเป็นชื่อหมู่บ้านพบว่า มีการกระจายในกลุ่มความหมายหลัก 3 กลุ่ม ได้แก่ [ธรรมชาติ] เป็นจำนวนมากที่สุด [มนุษย์] และ [ลักษณะ] ตามลำดับ อนึ่ง จากการวิเคราะห์พบว่า ชื่อหมู่บ้านส่วนใหญ่จำนวน 42 หมู่บ้านมีที่มาจากลักษณะภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อมบริเวณที่ตั้งหมู่บ้าน นอกจากนี้ชื่อหมู่บ้านอาจมีที่มาจาก แหล่งชุมชนสำคัญในอดีต หรือสถานที่สำคัญทางศาสนา ชุมชนเดิม และเหตุการณ์สำคัญในอดีต นอกจากนี้ การศึกษาชื่อหมู่บ้านยังมีความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกด้วย กล่าวคือ ในเชิงประวัติศาสตร์ ข้อมูลการเกิดหมู่บ้านแสดงให้เห็นการขยายตัวของชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ลุ่มและแหล่งน้ำ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นจากการใช้ชื่อชุมชนหรือหมู่บ้านเดิมเป็นฐานในการตั้งชื่อโดยมีส่วนขยายเป็นคำบอกตำแหน่งและทิศทาง ในแง่วิถีชีวิตและความเชื่อนั้น มีการใช้คำแสดงลักษณะภูมิประเทศและพืชพรรณ ในการตั้งชื่อหมู่บ้านกระจายอยู่ทั่วทั้งอำเภอ ซึ่งมีการแสดงตำแหน่งโดยสังเขปด้วยแผนที่ นอกจากนี้ ชื่อหมู่บ้านยังแสดงให้เห็นวัฒนธรรมภาษา ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นเหนือ ซึ่งมีสอดแทรกอยู่ในการสะกดคำ การออกเสียงคำ และการใช้คำศัพท์ในจำนวนไม่น้อย

ABSTRACT

The project "Village Names in Chiang Saen District, Chiang Rai Province" aimed to 1) investigate structures and meanings of village names in Chiang Saen District, Chiang Rai Province, 2) examine motivations or reasons for naming villages and 3) explore local history, ways of living, belief, and culture reflected from the village names in Chiang Saen District. Data used in this study were from local governmental documents and field study by interviewing informants from 70 villages in Chiang Saen District including chives of Tambols, village headmen, assistant village headmen, elderly people, and other villagers. The gathered data include village history, meaning of village names, and geographical characteristics of the surrounding area. Analysis and synthesis were done according to the objectives.

The results show that structures of village names (as taken the villages' history into consideration) can be from only one word to until the combination of four words. It was found that a large number of 56 names consist of two words, nine names are one-word, three and four-word names are less in number—4 and 1 villages respectively. In relation to meaning, it was found that meanings of words used in naming are distributed in three major semantic domains: [NATURE] (found in the highest number), [HUMAN], and [PROPERTY], respectively. Besides, from the analysis of motivations and reasons in naming, it was found that 42 villages were named according to their geographical characteristics. In addition, the motivations include, important community areas or religious landmarks of villages, the existing communities, and important events in the past.

In addition, the study of village names shows—to some extent—the relationship with local history, ways of living, belief, and culture. In terms of history, data about the establishment of villages show the expansion of communities in relation to plain areas and water sources. Moreover, the expansion of communities from the existing ones can be reflected from the pattern of naming using the existing villages as head and directional words as modifier. In relation to ways of living and belief, it was found that the use of words in geographical and botanical categories was found widely throughout the district demonstrated briefly by maps. In addition, village names show close relationship with the northern Thai dialect as found in spelling, phonetic, and the use of vocabulary words